

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefranklanih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak tetrtek. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davok posebe. Pošt. ček. rač. 11.153. Telefon 3173

Depolitizacija državnega uradništva

Uradnikom je prepovedano vsako kazanje strankarske pripadnosti in strankarsko delovanje na kakršenkoli način. Prepovedano jim je ne samo uporabljati oblasti in položaja v strankarsko političnega delovanja kakor tudi strankarsko ravnanje v službi iz strankarskih razlogov, temveč je pod kazensko sankcijo prepovedano tudi podpiranje delovanja političnih strank, čeprav so dovoljene.

Iz okrožnice notr. ministra.

Narod pa verjame svojim sodnikom le tedaj, kadar je prepričan, da so neodvisni, zato je dolžnost varovati in dvigati avtoriteto sodnikov, to pa se more doseči pravno le z zagotovitvijo popolne sodne neodvisnosti.

Iz govora min. predsednika na kongresu pravnikov.

Te javno razglašene in po časopisih objavljene smernice in načela dveh glavnih predstavnikov vlade naj ne veljajo samo za upravne uradnike in sodnike-pravnike, ampak za vse državne nameščence, izvrševalce zakonov in posredovalce med narodom in državno upravo. Potrebno je, da si te besede in ta načela zapomnijo tudi vsi državljani, posebno pa politiki in narodni poslanci, ki so proti tem važnim načelom tako pogostokrat grešili in potiskali uradništvo kljub vsem odporom v škodljivi politični vrvež.

Slovenski učitelji, ki smo že od vseh začetkov obstoja svojega stanu najbridkeje in najusodnejše občutili politično odvisnost, nešteta zapostavljanja in preganjanja, sprejemamo iskreno in s polnim zaupanjem navedene izjave. V njih vidimo svojo rešitev, zdrav razmah stanu in neoviran razvoj naše šole.

Na podlagi uvodoma objavljenih načel in zahtev je napisal »Slovenec« v svoji 720. številki članek o depolitizaciji državnega uradništva.

Z načelnimi izvajanimi tega članka se slovenski učitelji povsem strinjamo in jih toplo pozdravljamo z edino željo, da bi jih tudi vsi sedanji in bodoči politiki iskreno in tako dosledno izvajali, kakor so napisana.

Državni uradniki, posebno pa učitelji, si ničesar bolj ne želimo kakor to, da se nas ne goni v strankarsko vrvenje, ampak pustijo v miru in se nas zaščiti pred vsem in vsakomur, da bomo mogli mirno in nemoteno posvetiti vse svoje sile izključno šoli in vzgoji mladine in tako uspešno služiti narodu.

To pa niso naše besede od danes ali večraj, napisane pod kakim pritiskom ali pod vtisi zgoraj navedenih izjav. Znana je naša deklaracija iz leta 1926., v kateri smo že pred devetimi leti jasno in odločno zahtevali depolitizacijo stanu ter enotno, nepolitično stanovsko organizacijo. Čeprav smo bili za ta odločni in pravilni nastop deležni od vseh strani bridkih udarcev, sumničenj in zasmevanj, je šla učiteljska organizacija preko vseh ovir po začetnih smernicah. Podprta od krepkega jedra zavednih učiteljev, se je borila in se še bori za sprejeta načela deklaracije, ne glede na peščico onih, ki so jih premamile in zaslepile politične strasti, vabljljive obljube in dovoljive dobrine dnevne politike.

Dokumenti odločnega stremjenja po depolitizaciji učiteljskega stanu tudi nešteti sklepi in resolucije organizacijskih skupščin in članki v stanovskih glasilih.

Vedno znova smo povdarjali, da smo učitelji in vzgojitelji vsega naroda, vseh slojev, ne glede na njihovo opredelitev in politično pripadnost, zato hočemo uživati ugled in zaupanje vseh. Besede ministrskega predsednika, izgovorjene sodnikom, veljajo prav tako učiteljem. Narod bo zaupal svojim učiteljem samo tedaj, kadar je prepričan, da so neodvisni. Zato je dolžnost varovati in dvigati avtoriteto učiteljev, to pa se more doseči le z zagotovitvijo popolne neodvisnosti šole in učiteljskega od dnevnih politike.

Odločno smo in bomo odklanjali stremjenja režimov, ki so in bodo hoteli ovirati naša prizadevanja za dosego depolitizacije šole in učiteljskega.

Vemo sicer, da podlegajo od časa do časa in pod posebnimi pritiski, ali pa tudi brez njih, posamezniki vladajoči politični sili, ki jim nudi trenutno več koristi kakor realna stanovska organizacija. Takih oportunistov in konjunkturistov ne manjka v nobenem stanu, kako naj bi bile izjeme v našem. So to slabiči, ki se znajo hitro upogniti, prilagoditi novim razmeram in v vsakem primeru kaj hitro splavati na površje, kakor olje na vodi. Te vrste ljudi, ki so žalostni reprezentanti državne uprave, moramo odločno odklanjati, ker jih niso vzgojile požrtvovalne in nesebične stanovske organizacije, marveč politika in politiki.

Pustite tedaj državnega nameščence, da bo lahko neovirano in brez vsakih vplivov vršil svoje delo po zakonih. Zaščitite njegovo neodvisnost, pa bo dobil državni nameščence zopet potreben ugled in spoštovanje, samozavest in prevdarnost, kar vse je nujno potrebno za objektivno in nesebično uradovanje.

Kolikokrat in kako odločno je učiteljsvo prosilo in zahtevalo, naj se podeljujejo vsa mesta le po sposobnosti, službeni neoprečnosti in deloljubnosti. Vsi vemo, da so bili ti kriteriji zadnji, ker so si političarji lastili pravice nameščenj, premeščenj in podeljevanja služb po svojih partijskih vidikih. Naj bi odločne besede, ki smo jih čitali v svoji doma, napravile konec dosedanjemu delu.

Kolikokrat je prosilo in zahtevalo učiteljsvo zaščite in povdarjalo edino pravilno stališče, naj odloča o šoli in učiteljsvu le pristojna in zato odgovorna prosvetna oblast. Da bi se bilo to vselej zgodilo in strogo brez vpliva dnevne politike in politikov izvajalo zakon, ne bilo bi potrebno popravljati napak, ne o njih pisati. Učiteljsvo bi bilo srečnejše in zadovoljnejše kakor je danes. Šola

bi bila kraj veselega dela in pravo svetišče za učiteljsvo in mladino.

Sedanjšega stanja nismo zakrivali mi, ker smo svoje zahteve in svoje stališče že neštokrat povdarili in ga povdarjamo pravočasno ponovno. Do sedaj so bile naše želje glas vpijočega v puščavi, zato odklanjamo vsako odgovornost. Želimo le, da bi bili sedanost in bodočnost v tem oziru boljši in pravičnejši.

Resnično depolitizacijo bo pozdravilo ne samo naše učiteljsvo, ampak učiteljsvo vse države z največjim zadovoljstvom. Z njo se mu bo izpolnila najiskrenejša želja in zahteva, za katero se bore najboljši iz naših vrst od kar obstoja učiteljski stan.

Povdarjamo pa, da sprejemamo le resnično depolitizacijo, ki bo veljala za vse državne uradnike, za vse čase in vse režime. Le z resnično depolitizacijo bo postal državni uradnik, posebno še učitelj, pravi predstavnik državne uprave in posredovalec med njo in narodom. Depolitiziran uradnik bo tista iskana rešilna sila, ki bo odločilno pripomogla k rešitvi iz današnjih kaotičnih razmer.

Otvoritev „Učiteljskega doma“ v Ljubljani

Intimna slavnost in blagoslovitev doma. — Plod 40 letnega dela.

Dolga je bila doba 40 let in težke so bile razmere, v katerih je živelo v tej dobi učiteljsvo. In vendar je zrno k zrnu zbiralo svoje skromne prispevke, katerih plod je lep, v nedeljo otvorjeni »Učiteljski dom« v Ljubljani. Ni to nova zgradba, marveč le preurejena — bivša »šulferajnska šola«.

V novembru 1934 je zadruga »Učiteljski dom« podpisala pogodbo, s katero je prevzela posestvo Konsumnega društva za Slovenijo. Ob prevratu je kupilo Konsumno društvo to propadlo »šulferajnsko šolo« in jo preuredilo v konzum. Sedaj je poslopje preurejeno in v njem je urejen lep konvikt za učiteljske otroke. In z njega, ki je bil ob otvoritveni slavnosti zelo lepo okrašen, plapolala sedaj jugoslovanska zastava.

Otvoritev doma.

V učilnici se je zbralo lepo število združnikov in povabljenih gostov.

Namesto zadržanega predsednika Vrhovca jih je pozdravil podpredsednik tov. Mihler. Zlasti je veljal njegov pozdrav zastopniku g. bana in banovinskemu nadzorniku tov. Štruklju, dr. Stanku Gogalju kot zastopniku proforskega društva, ravnatelju Hočevarju za meščanske šole, podpredsedniku JUU Todoru Dimitrijeviću, pozdravil je nadalje tov. Završanovo in tajnika sekcije tov. Kumlja, predstavnik naših stanovskih gospodarskih organizacij, za CMD g. Skulja, za Učiteljsko tiskarno Engelberta Gangla, predsednika ljubljanskega učiteljskega društva, zastopnika tiska, inž. Stanka Dimnika kot marljivega svetovaleca pri preureditvi doma in arhitekta Hugaa Shella.

Nagovor podpredsednika.

V svojem nagovoru je orisal tov. Mihler razvoj dela za Učiteljski dom sledeče:

Gospoda! 40 let je minilo odkar se je rodila v učiteljskih vrstah ideja za zgraditev Učiteljskega doma. Bila je dolga, trnjeva in borbena pot, polna upov in hrepenenj, pa tudi trpkih presenečenj in ponižanj. S postavitvijo doma pa je naše učiteljsvo dokumentiralo svojo voljo in vero v lastno moč, obenem pa trdno stanovsko zavednost in požrtvovalnost. Z vinarji in kronami so položili naši idealni predniki pred 40 leti temelje, z dinarji in parami si je sedanja generacija osvojila stavbo.

Misel po ustvaritvi doma je sprožil blagopokojni Jakob Dimnik. Kmalu se je okoli njega zbralo dovolj resnih nesebičnih in idealnih mož. Slava in hvala vsem umrlim ustanovnikom, pa tudi vsem živim prvobornikom, od katerih sta posetila današnjo otvoritev doma gg. Gaberšek Franc in Skulj Franc, ki ju oba prav iskreno pozdravljamo.

Upravnik doma tov. Josip Kobal

Sin blagopokojnega Jakoba inž. Stanko Dimnik, je z arh. Schellom izdelal načrt za praktično preureditev doma in dajal nasvete in navodila ter vodil vse delo brezplačno. Mnogo potov in truda ima nedvomno pa tudi sedanji upravnik doma, tov. Josip Kobal. Tudi njemu gre iskrena zahvala!

Kdor je zadnjih 40 let sledil borbi slovenskega učiteljskega za stanovske in človeške pravice, se mora čuditi velikemu uspehu idealizma in požrtvovalnosti, ker so to uspehi, ki slone na poštenih življenjskih osnovah, ki jih ne bo mogla zlahka podreti še tako jaka sila. Nočem razglabljati, kaj je vzrok, da je moralo miniti 40 let, da smo dobili svoj dom. Prežalostna in pretrpka je pot, ki je za nami. V stremljenju po osamosvojitvi in sprostitvi od tujih vplivov je slovensko učiteljsvo prenehalo z besednim žongliranjem ter pristopilo k ustvarjanju in razširitvi lastnih gospodarskih institucij na temelju stanovske sloge,

VSEBINA:

Depolitizacija državnega uradništva. Otvoritev »Učiteljskega doma« v Ljubljani. Ob odhodu banskega šolskega nadzornika Andreja Skulja. Načela prosvetne politike. Naš odgovor na članek »Rana med učitelji«. LISTEK: Slike iz naše preteklosti. Vprašanje višje učiteljske izobrazbe. Splošne vesti. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Inozemsko šolstvo in učiteljsvo. — Novosti na knjižnem trgu.

ki edina lahko prepreči, da nas življenje ne bo na žive in mrtve premetavalo zdaj na levo zdaj na desno, da bomo v državi zajednici res upoštevan in enakovreden čimtelj z drugimi stanovski vred. Dolgoletno stremljenje po postavitvi Učiteljskega doma je bil klic po osamosvojitvi. Zato reprezentira ta dom voljo in stremljenje vsega učiteljskega dravske banovine. Naj kot tak služi v zatišču vsemu učiteljsvu, obenem pa naj bo dom učiteljskih otrok, študirajočih v Ljubljani. Internat hoče nuditi dijakom vso oskrbo za časa študija, primerno nadzorstvo in pomoč pri učenju, dati mladini na razpolago snažne in zračne prostore ter nuditi zdravo, tečno in zadostno prehrano.

Z uresničenjem cilja pa ni še prenehalo delo, temveč se je le pomnožilo. Dom je kupljen, prebresti bo pa še treba težave, da bo dom res hiša učiteljskega dela. S posebno hvaležnostjo se spominjamo kr. banske uprave, Učiteljske samopomoči in sreskega učiteljskega društva v Ljubljani za prispevke po 5000 Din. Njih imena hoče Učiteljski dom ovekovečiti na marmorni plošči v vestibulu poslopja. Slovensko učiteljsvo pa dolguje neizmerno zahvalo tudi svojemu največjemu učitelju in voditelju blagopokojnemu Viteškemu kralju. V dokaz naše iskrene zahvale in da za večno počastimo spomin Njega, smo zaposlili na najvišjem mestu za dovoljenje, da sme dom nositi ponosno ime »Učiteljski dom kralja Aleksandra I.«

Po otvoritvenem govoru je šišenski župnik pater dr. Modest Novak izmolil blagoslovitvene molitve in blagoslovil dom. Asistirala sta mu kateheta Ivan Žerjav in Vinko Lavrič, ki sta oba tudi člana učiteljskega združenja.

Čestitke gostov.

V imenu bana in prosvetnega načelnika je sporočil pozdrave in čestitke banski šolski nadzornik tov. Ivan Štrukelj, ki je tudi v svojem imenu čestital zadrugi za lep uspeh, ki ga je dosegla z otvoritvijo doma. V imenu proforskega društva je izrazil zadovoljstvo ob uspehu učiteljskega g. prof. dr. Gogala, ki je ob tej priliki naglasil potrebo enotne organizacije za vse učiteljsvo, od otroških vrtničaric do univerzitetnih profesorjev. Tov. Todor Dimitrijević, podpredsednik JUU, ki je nadomestoval zadržanega tov. Dimnika, je v svojem pozdravnem govoru povdarjal konstruktivno delo slovenskega učiteljskega. Za ljubljansko sekcijo JUU je čestital zadrugi k uspehu tov. Kumelja Metoda, ki je povdaril, da je vse organizirano slovensko učiteljsvo pripravljeno tudi v bodoče podpirati dom kot je pripomoglo doslej k njega graditvi. Tov. Engelbert Gangl je kot predsednik »Učiteljske tiskarne« povdarjal, da je prav otvoritev doma, h kateri izreka prisrčne čestitke, dokaz, kaj zmoro učiteljska vzajemnost. V imenu mariborskega »Učiteljskega doma« je čestital tov. Hren, ki je izražal svojo radost, da se je mariborskemu pridružil sedaj še ljubljanski »Učiteljski dom«. Tov. Hočevar je sporočil največje zadovoljstvo meščanskošolskega učiteljskega ob uresničenju ideje, katero so tudi oni pomagalj gojiti v časih, ko so bili še v enotni organizaciji s svojimi osnovnošolskimi tovariši. V imenu »Učiteljske samopomoči« je pozdravil in čestital k uspehu tov. Kocijančič, ki je povdarjal potrebo še nadaljnega prispevanja za dom, ki sicer že stoji a še ni povsem dovršen. Tov. Legat je mnenja, da bi domu lahko mnogo pripomogli tovariši, ki delajo po raznih hranilnicah in drugih gospodarskih ustanovah. — Učiteljsvu je k uspehu čestital tudi g. Kumer, zastopnik poštnehi uslužbenec. Starosta slovenskega učiteljskega in tudi prvi podpredsednik doma, višji šolski nadzornik v p., tov. Gaberšek so je zahvalil za pozdrave, ki jih je naslovil nanj tov. podpredsednik v pozdravnem nagovoru in želel uspeha domu, ki stoji danes kot realizirana ideja, kateri je stal ob rojstvu pred 40 leti ob strani.

Razgledovanje doma.

Ob nakupu doma je zadruga razpolagala z 950.000 Din, vendar je bilo za nakup še vedno 130.000 Din premalo. Za toliko je bilo tudi posestvo zadolženo. Zadruga je plačala 250.000 Din v gotovini, 300.000 s hranilnimi knjižnicami, za 400.000 Din je pa prevzela hiš poteko.

Takoj lani je začela z adaptacijami in dom primerno uredila, da bo ustrezal vsem zahtevam. Adaptacijski stroški so znašali okrog 250.000 Din. Letos v maju so se izselile stranke in končana so bila zadnja dela. V internatu so zelo zmerne cene, da jih bo lahko zmagoval za svoje otroke tudi učitelj z dežele. Ljubljani bo dom zlasti o počitnicah in o priliki učiteljskih prireditvev v mestu mnogo koristil, saj bo lahko prenočilo v njem mnogo gostov.

Po slovesnostih je prisotne goste vodil tov. Kobal po domu in razkazoval njegovo ureditev. V domu je sedaj že nastanjenih 37 dijakov. Za letos je pripravljenih 40 po-

stelj v 5 spalnih sobah. V domu sta tudi dve učilnici, dve sobi za prefekta, bolniška soba in pisarna. Jedilnica je v drugem posloplju, kjer je tudi kuhinja in je tam še prostora za večjo sobo, v kateri bo prostora za 28 poseljev. Toda to bo mogoče preurediti šele v bodoče, če bo zadržati stalo učitelstvo tudi v bodoče ob strani in jo podpiralo z denarnimi prispevki.

Lepa je bila ta skromna slovesnost, ki nas navdaja z zavestjo, da je mogoče realizirati vsako idejo. Dolga je doba 40 let, toda danes stoji tudi naš »Učiteljski dom« in dolžnost nam velja, da skrbimo za njegov pravičen razvoj in obstoj.

Ob odhodu banskega šolskega nadzornika Andreja Skulja

V zadnji številki »Učiteljskega tovariša« smo čitali, da je bil razrešen vršenja dolžnosti banskega šolskega nadzornika tov. Andrej Skulj. S to vestjo je bilo prizadeto vse slovensko učitelstvo, ki pozna tov. Andreja Skulja in njegovo delo.

Že l. 1925. je bil sreski šolski nadzornik za ljubljansko okolico. Izkazal se je kot dober

svetovalec v vseh šolskih in pedagoških zadevah, izkazal se je pa tudi kot objektivni in razsoden predstojnik in nadzornik. Vsakdo, ki ga je poznal, je cenil njegovo delo in kot dobremu kmetijskemu strokovnjaku mu je pozneje poverila oblast mesto nadzornika šolskih vrtov. Tudi to funkcijo je vršil v splošno zadovoljstvo nad vse vestno. Prav zaradi svoje objektivnosti, zaradi svojega stvarnega dela, zaradi poznanja slovenskega šolstva je bil že l. 1928. imenovan za oblastnega šolskega nadzornika. Toda, ker to njegovo imenovanje ni bilo izvedeno, mu je bilo poverjeno vodstvo banovinskega šol. odbora, kjer je uspešno deloval za gospodarski dvig našega šolstva.

Za v. d. banskega šolskega nadzornika je bil tov. Skulj imenovan v decembru 1934. Niti eno leto ni bil na tem položaju, toda njegovo blagodejno objektivnost in trezno presojo vseh zadev smo opažali učitelji ves ta čas in ob vsaki priliki. Kot najboljši poznavalec slovenskega šolstva je presojal vsakega učitelja (ico) le, in edino kot učitelja(ico). Pravi zagovornik učiteljskih moralnih pravic, kot je tov. Skulj vedno bil, tudi ne more drugače ravnati.

Ko zapuščala svoje mesto moramo poudariti, da občuti vse slovensko učitelstvo to kot veliko izgubo. Saj nam je tov. Skulj dobro znan ne samo kot pedagoški delavec in šolski organizator, marveč ga poznamo tudi kot poverjenika UJU in urednika »Učit. tovariša« ter mladinskega pisatelja. Njegovo delo je bilo povsod vidno, stvarno in koristno. Nikoli ni ostajal pri besedah, vedno je prešel tudi k dejanjem.

Preudarnega, objektivnega in vseskozi požrtvovalnega šolnika bomo težko pogrešali.

L.

Načela prosvetne politike

Svoboda učitelja pri delu

Za dosego kulturno-prosvetnih stremeljenj in za uspeh dela udruženja za napredek šole in narodne prosvete, si je postavilo JUU v svoji deklaraciji tudi načelo:

»Svoboda učitelja pri delu, da se lahko usposobi za dovršenega vzgojitelja in principce: akademsko izobrazbo učiteljskega, pedagoško neodvisnost, ekonomsko-socialno preskrbo, stalnost v službi in državljansko enakopravnost in svobodo«.

V članku, ki je izšel pod istim naslovom v predzadnji številki »Učiteljskega tovariša« sem obrazložil najvažnejše temelje, ki so nujno potrebni za razvoj otrokove svobode v šoli. Toda ta je brez učiteljeve svobode pri njegovem delu nemogoča. Eno je posledica drugega — stremljenje po prvem ustvarja zahtevo po drugem.

Sedanje jugoslovansko učitelstvo stremi za tem, da naj postane učitelj pri svojem delu, in to predvsem v šoli, dovršen vzgojitelj. Do dovršenosti je potrebnih mnogo stopinj, a če je tudi dana učitelju možnost, da se dviga po vseh stopinjah, ki ga vodijo do dovršenosti, bo mogel doseči najvišjo stopnjo popolnoma

dovršenega vzgojitelja šele tedaj, če je sam popolna osebnost. Toda za razpravo o tem končnem smotru ni tu mesta, marveč si oglejmo predvsem predpogoje, ki jih vsebujejo posamezni, v deklaraciji iznešeni principi.

Na vseh letošnjih banovinskih skupščinah je razpravljalo učitelstvo o potrebi reorganizacije učiteljske izobrazbe. Na banovinski skupščini v Ljubljani sta predavala o predmetu g. prof. Šilih in tov. Dovgan. Prvi je obravnaval dvojni in sicer prehodno in dokončno obliko učiteljske izobrazbe. V obeh prihaja do zaključne zahteve po akademski izobrazbi. Drugi je postavil zahtevo o dovršeni srednji šoli in dvoletni pedagoški akademiji. Na osnovi vseh sklepov banovinskih skupščin je bil sprejet na glavni skupščini sklep z zahtevo akademske izobrazbe za učitelstvo. S tem sklepom ni mišljeno, da bi naj bodoči učitelji študirali sedanje fakultete na univerzah, marveč bi morala biti pedagoška fakulteta prilagojena tako, da bi dobili na njej bodoči učitelji vseh kategorij teoretično in tudi praktično podlago za svoje delo v šoli, a bi istočasno študirali tudi poedine naučne discipline ter se tako spopolnjevali.

Ciril Petrovc:

Slike iz naše preteklosti

(Nadaljevanje.)

Ze prvi letniki »Učit. tov.« — še bolj pa njegovega predhodnika Šolskega Prijatelja (SP) opisujejo težavne razmere učiteljskega stanu prav zaradi plače. Cela knjiga bi se dala iz tega napisati, ne da bi postala dolgočasna. Koliko tragike je v tem iskanju zaslužka ravno pri takratnem učitelstvu. Koliko zmožnih ljudi se je takrat moralno izgubilo in zapilo! — Koliko jih je v svojem delu popolnoma otopelo. Naša mlajša generacija nima prilike, da bi se o tedanjih razmerah dovoljno poučila in s pravim razumevanjem očitala take epizode. Ker sem prepričan, da ne bodo izostale tudi take glade pobiranja bere in drugih zaslužkov po tedanjem učitelstvu, naj tu napišem nekoliko besed v pojasnilo.

Kjer se je ustanovila kaka šola, se je sestel odbor za šolo vnetih mož in določil kolikšni bodo učiteljevi dohodki. Ta sestavljeni proračun, ki je natančno določal koliko dobi učitelj kot učitelj, kot cerkovnik in kot organist, so tedaj imenovali »facione«. Dohodke določene v njem je tedaj dobival učitelj ali v denarju, ki so ga ljudje nosili k županu — če so ga — ali k učitelju samemu, ki je vodil v tem svoj posebni zapisnik. To se je godilo redkokje. Največkrat je dobival učitelj plačo v poljskih pridelkih, ki jih je moral venoz pobirati od hiše do hiše. Najeti je moral voz z volji, ali s konji in pomagača. Na voz je dejal več vreč, za vsako vrsto pridelka eno, in tako obhodil vse vasi in njih hiše v župniji ter se vračal potem s polnimi, večkrat pa

tudi s praznimi vrečami domov. Bila je to nekaka bera, kot jo je pobirala tudi duhovščina. Seveda je bil tu učitelj mnogo odvisen od dobre volje ljudi in še bolj od letine. Pri tem se je primerila marsikaka vesela in smešna epizoda, pa tudi mnogo žalostnih in neveselih, če se je ljudstvo upiralo tem dajatvam. Pogosto se je moral učitelj pobirajoč bero vrniti domov praznih rok in se je v sili večkrat obrnil na oblasti za pomoč. »Učit. tov.« navaja celo primere, ko je moral učitelj z oboženo pomočjo izterjevati bero, če je hotel dobiti to, kar mu je šlo, in če ni hotel živ v zemljo z družino vred. Koliko »goljufov, tatov«, in enakih olepotičen svojega imena je moral v takih primerih shraniti, večkrat celo vprico otrok, ki so hodili k njemu v šolo! — Še hujeje je bilo pa tam, kjer je učitelj dobival plačo v denarju.

Zato je učitelstvo te dobe dajalo v svojem glasilu dokaj glasno duška svojemu stremljenju, in sicer: Bera naj se odpravi. Učitelj naj bo plačan le kot učitelj, cerkovniške službe naj ne opravlja, organistovsko pa le tisti, ki jo hoče prostovoljno za svoj poljšček, a naj bo za to posebej plačan. Namesto bere naj se kmetu in drugim stanovom naloži davek v enaki vrednosti, kot je vredna bera vsakega posameznika. To je učitelstvo v »Učit. tov.«, ki je bil najvnetejši zagovornik teh učiteljskih stremeljenj tudi doseglo z novim šolskim zakonom iz l. 1869. in s paralelnimi zakoni v deželnih zborih.

Najboljši ironizator preje opisanih razmer v učiteljskem stanu, a obenem najboljši satirični opisovalec tu opaženih tragikomskih dogodkov je pač učitelj Bernard Tomšič iz Metlike, znan tudi po tem, ker je spisal: »Eno prav lepo ino kunftno Peissen, ki jo

Dejstvo je, ako hočemo vzgojiti svobodnega otroka, moramo imeti svobodnega, intelektualno in pedagoško zelo močnega učitelja. Takega pa ne more ustvariti dosežanja učiteljska šola, marveč edino le posebna, temu namenu prirojena pedagoška fakulteta na univerzi.

Učitelstvo občuti pri svojem praktičnem delu stalno pomanjkanje znanja v vseh panogah. Da se spopolnjuje, obiskuje razne tečaje, in prav to dejstvo toliko bolj potrjuje naše zahteve po akademski izobrazbi. Le visoko naobrazan in tudi inteligenten učitelj bo mogel nuditi otrokom svobodo v šoli. Slaba ali premala učiteljeva izobrazba pa to izključuje. Prav zaradi otroka je akademska izobrazba učiteljsva nujno potrebna.

Tudi pedagoška odvisnost učitelja v izvrševanju njegovega učnega in vzgojnega poklica v šoli ne more dovesti do vzgoje svobodnega otroka.

Naš šolski zakon iz leta 1929. predvideva delovni princip pouka, toda za izvedbo tega principa je nujno potrebna popolna pedagoška neodvisnost, ki je bila doslej zelo ovirana z različnimi predpisi in učnimi načrti in tudi s predpisanimi učnimi knjigami, kar vse spravljajo učitelja v popolno pedagoško odvisnost. Ako bomo hoteli uvesti v naše šolstvo moderne pedagoške principe in postaviti naše šolstvo na čim višjo stopnjo, bomo morali zagotoviti učitelju predvsem popolno pedagoško neodvisnost.

Ekonomsko-socialna preskrba učitelja spada med glavne principe in pogoje našega dela. Prav danes, ko stoji učitelstvo pred dejstvom, da so nekateri posamezniki izgubili precejšen del svojih dosežanih prejemkov, je pač naša dolžnost, da najkrepkeje podarimo prav ta temeljni princip učiteljeve svobode v šoli. Od leta do leta se znižujejo dohodki učitelja, a žal da se pri tem ne misli na pravo in pravilno ekonomsko in socialno preskrbo. Prezadovolžen ogromne večine učiteljsva nam priča, da je ekonomska preskrba preslaba in zadevna statistika bi nam pokazala naravnost neverjetne številke. Proučevanje vzroka zadolženosti bi nas dovedlo do zaključka, da jo povzročajo po večini le bolezenski primeri v družini. Vse dosežanje socialno zavarovanje učiteljsva sloni na prostovoljni privatni inicijativi, ki pa še ni pognala v vsem stanu pravih korenin. In vendar je prav ekonomsko-socialna preskrba naravnost vitalnega pomena za stan, kot je učiteljski in zato je toliko večjega pomena za svobodo učitelja pri njegovem delu.

Predpogoj učnega uspeha v šoli je temeljito spoznavanje krajevnihih razmer, in dobre učne uspehe moremo pričakovati le od dela, ki je plod sociološkega spoznavanja. Za vsako temeljito spoznavanje kraja in njegove okolice je potrebno mnogo časa. Prav zaradi tega pa mora imeti učitelj stalnost. Omogočeno mu mora biti, da se lahko brez skrbi posveti proučevanju okolice, spoznavanju

Za jesen in zimo!

Tople volnene tkanine za plašče, kostume, obleke, kakor tudi vso drugo manufakturno blago si preskrbite pri znani tvrdki

A. ŽLENDER

LJUBLJANA — MESTNI TRG 22

Ogromna zaloga najboljših kvalitet Vam nudi bogato izbiro trpežnega blaga, finih vzorcev in barv ter najsolidnejših cen.

Cenjenemu učitelstvu popust!

ljudi in razmer, kar mu je za vzgojo svobodnega otroka nujno potrebno. Samo ako ne misli na svojo preemestitev, se more učitelj popolnoma posvetiti delu v šoli in izven nje. Stalnost je učitelju in njegovemu delu nujno potrebna.

Za učitelja, najvažnejšega prosvetnega delavca med narodom, je naravnost ponižujoče, da se smejo in morejo vmešavati v vprašanja njegove preemestitve ali nepreemestitve tudi lajki. Tega vpliva se mora učitelstvo rešiti. Uvesti se bo morala učiteljska stalnost, ker s tem se bo šele začela učiteljeva svoboda, ki je predpogoj otrokove svobode v šoli.

Med predpogoje uspešnega učiteljevega dela spada tudi princip državljanske enakopravnosti in državljanske svobode. Ako primerjamo učiteljske disciplinske predpise s predpisi za ostalo uradništvo, tedaj moramo priti do zaključka, da učitelstvo ne uživa državljanske enakopravnosti. Učitelstvo bi se moralo v pogledu disciplinskega postopka izenačiti z ostalim uradništvom. To je naša moralna etična potreba, to je naša državljanska pravica. Učitelstvo vendar ne sme biti izvezeto od pravice in pravičnosti. Dravljanska enakopravnost je predpogoj učiteljevi svobodi. Učitelstvo naj bo odvisno le od prosvetnih oblasti in ne od političnih, posveča naj vse svoje sposobnosti šoli in prosveti in s tem narodu, nikakor pa naj se ne smatra za orodje s katerim bi hoteli pridobivati ljudstvo razni politiki in nepolitiki, ki hočejo s svojim lažnim vplivanjem odvzeti šoli in učitelstvu njegove pravi namen ter oboje postaviti v službo lastnega egoizma.

Svoboda je za učitelstvo nujna potreba, a za njegovo delo — pogoj.

Samo svobodni, stalni učitelji morejo vzgajati svobodnega otroka, samo svobodni učitelji morejo s svojim delom zapustiti vidne kulturne sledove za seboj.

—ž

Naš odgovor na članek „Rana med učitelji“

Na članek »Rana med učitelji« v 36. in 37. številki »Gorenjca« z dne 7. in 15. septembra 1935 smo poslali uredništvu dne 23. septembra t. l. v priporočenem pismu svoj odgovor s prošnjo, da se priobči v prvi sledeči številki. Odgovor bi imel iziti v 39. številki navedenega tednika z dne 29. septembra. Ker Gorenjec ni priobčil lojalnega popravka, pri našemo svoj odgovor v celoti spodaj.

RANA MED UČITELJI.

Z ozirom na članek, priobčen pod gornjim naslovom v 36. in 37. številki. Vasega tednika, prosimo, da blagovolite priobčiti objektivni pravič in resnici na ljubo sledeči naš odgovor:

Deklaracija kakor resolucija sta javen akt XV. glavne skupščine JUU in naslovljena na vso javnost, torej na vse stanovne brez

izjeme. Zato so neupravičeni in pogrešni zaključki rektorja visoke pedagoške šole v Zagrebu g. dr. Stepana Bosanca, ki prenaša v svojem članku v »Hrvatski straži« z dne 28. avgusta št. 197 »Staleška politika JUU« točko o naši obojni lažnega nacionalizma in patriotizma le na učitelstvo. Kaj je dalo g. dr. Bosancu povod za tako tolmačenje deklaracije, nam ni znano, ugotavljamo pa, da je apliciranje deklaracije zgolj na en sam stan neobjektivno in pristrano. Ker se naslanja članek »Rana med učitelji« v 36. in 37. številki »Gorenjca« na izvajanja rektorja visoke pedagoške šole in ta izvajanja skoraj dobesedno ponatiskuje, je jasno, da so tudi v njem ti zaključki pogrešni.

S tem pa ne trdimo, da ni bilo tudi v vrstah učiteljsva nekaj žalostnih primerov nacionalnega in patriotskega osumljenja in ovajanja lastnih stanovskih drugov. Vendar

je peu Juri Nabore tejša 20. Novembra tejša leta 1775. ki je u an osazheto faro perfhou.« (Izšla je l. 1871. na 3. str. v 4° pri Egerju v Ljubljani. Glej Simoničevo bibliografijo str. 374.) Nekateri se niso razumeli in so se jezili — drugi so se smejali. Posebno so bili hudi na vrstice:

Kir bo jabuk dost' pr'nesu,
(v šolo namreč)
Tist' bo dobro glavu' mov,
A' za' ušesa ga bom stresu,
Kir bo prazen k' men' pr'šou.

Še vse zanimivše dve črtici je pa priobčil Bernard Tomšič v S. P. l. 1854.; kjer opisuje vse težave učiteljsva pri pobiranju svoje plače. Zelo zanimiva je za nas tudi dr. Lahova študija: Šmarski šomašter in njegova doba.

Bernard Tomšič je spisal: Smešnico in resnico. Ne bom napisaval vse, omenim le tiste točke, ki so za našo razpravo najvažnejše.

K županu, kjer je tudi gostilna, je prišel v nedeljo popoldne novodošli učitelj, da se z njim resno pogovori glede šole. V ta pogovor so se vmešali trije že malo od vina prehlajeni vinski bratci: Boštjan, ki je v govor vmešaval frazo: Kaj sem hotel reči, Urban, ki je prepletal svoj govor z besedama: Na priliko in Jernej, ki je na koncu privedel besedo: takole.

Kaj sem hotel reči — Boštjan je začel: »Od vas mi dozdaj še vse dopada. — Ne zamerite mi gospod učitelj, če vas v neki reči grajam, in to je v prvič, da se niste danes v primerni pesmi za pobrano bero pri farmanih v cerkvi zahvalili.«

Urban: »Vaš sprednik — na priliko — ni tega nikoli pozabil.«

Jernej: Drugo leto pravim ne boste nič dobili — takole.«

Boštjan: V drugič ste se v beri preveč pokoncu deržali, kakor, da bi bil kmet vaš sluga — — — Drugo pot, kadar pojedete po bero, glejte, da se z duhanom obvedejo baže preskrbite (najbrž kavo in tobak), šalite se kolikor je moč s seljani, zakrožite kako posvetno pesem, hvalite žene, te vam bodo dale jaje, slanine, masla, kako pišče, šako moke, suhih češpelj in kerhlov. Kaj sem hotel reči. Če tega ne storite, vas bodo mladi in stari gospodarji pustobo imenovali in le toliko dali, kolikor ravno morejo in še to z godrnjanjem.

Jernej: Jaz rečem nadalje takole, da bi prej, ko Vam bomo derv vozili, se takole v primerni pesmi v cerkvi pri farmanih priporočili, kar je bilo od njega dni navada pri nas in tudi mora biti, ako hoče učitelj takole v topli sobi spati. — — —

Zupan, ki se je ujezil, je potolažil učitelja s temi besedami: »Naj vas to prazno berbranje ti men' dobro poznanih mož; revnih bajtarjev — — — nikakor ne žali. Vsi pošteni možje, katerih je hvala Bogu večina v fari, vas čislajo in hvalijo. — Res, da je bil dozdaj učitelj v beri pravi mučenik, če se ni ljudem uklanjal, če temu ali unemu ta ali una pesem ob nedeljah ni po volji bila, ga je očitno grajal in mu le piclo meril. Temu mora sedaj konec biti. Vaše zadržanje o beri je vse hvale vredno, da se za krvavi zaslužek vaš ljudem ne hlinite in ne ližete. — — — Da se za pobrano bero pri očitni službi božji v pesmi farmanom zahvalili niste je tudi prav, ker se v temeljno božjem le Bogu, ne ljudem hvala pet sme. — — —« (Dalje prih.)